

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ГЕОГРАФИЯ ЖАМИЯТИ
НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ
ЎЗБЕКИСТОН ЭКОЛОГИК ПАРТИЯСИ НАМАНГАН
ШАҲАР КЕНГАШИ**

**Фарғона водийсида атроф-муҳитни муҳофаза
қилишнинг экологик хусусиятлари ва уларни
оптималлаштириш**

*Республика илмий –амалий конференцияси
материаллари*

Наманган - 2021

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

НАМАНГАН ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**ФАРҒОНА ВОДИЙСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ
МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИНГ ЭКОЛОГИК ХУСУСИЯТЛАРИ
ВА УЛАРНИ ОПТИМАЛЛАШТИРИШ**

Республика илмий-амалий конференцияси

МАТЕРИАЛЛАРИ

(Наманган, 2021 йил 16 апрель)

Наманган – 2021

Фарғона водийсида атроф-муҳитни муҳофаза қилишнинг экологик хусусиятлари ва уларни оптимallasштириш. Республика илмий-амалий конференцияси материаллари – Наманган: НамДУ, 2021 йил. • 260 бет

Наманган давлат университети экология кафедрасида Мамлакатимизда атроф-муҳитни муҳофаза қилишга қаратилган аниқ чора-тадбирларни амалга ошириш масаласи доирасида ўтказилаётган илмий-амалий анжуман материаллари жамланган мазкур тўпламда Фарғона водийсида табиатдан фойдаланиш ва муҳофаза қилиш: назария ва амалиёт, Қўрғоқчил ҳудудлар деҳқончилигида ер ва сувдан фойдаланишни оптимallasштириш, Фарғона водийсида биологик хилма-хиллисни муҳофаза қилиш, Фарғона водийсида экотуризмни ривожлантириш масалалари ҳамда табиатдан фойдаланиш ва муҳофаза қилишда экологик таълим ва тарбия масалаларига бағишланган мақола ва тезислар акс этган.

Тўпламда берилган мақолалардаги маълумотлар, рақамлар ҳамда илмий ва грамматик хатоликлар учун маъсулият муаллифлар зиммасидадир.

ҲАМКОР ТАШКИЛОТЛАР:

***НАМАНГАН ВИЛОЯТИ ЭКОЛОГИЯ ВА АТРОФ-МУҲИТНИ МУҲОФАЗА
ҚИЛИШ БОШҚАРМАСИ***

ЎЗБЕКИСТОН ЭКОЛОГИК ПАРТИЯСИ НАМАНГАН ШАҲАР КЕНГАШИ

Боймуратов Х., Хасанов Н., Жаббарова Т., Жалилов Ф., Туриханов Ф., Косимов Д., Тўйпазарова И., Суяров С., Расулов М. Зарбдор ва мирзаобод баликчилик хўжаликлари сув экотизимлари инкиталлани моллюскалари фаунаси.....	181
Э.Ю.Рузматов, Н.А. Абдуманнобова. Фарғона водийсида тарқалган <i>cidonia oblonga mill</i> ўсимлигининг морфо-биологик ҳусусиятларига доир.....	184
Х.Х.Солнжонов, З.Н.Изатуллаев, Х.З.Изатуллаев. Фарғона водийсида илк бор топилган табииёт зулуги (<i>hirudo verbana sagena</i> , 1820) популяцияси ва уни муҳофиза қилиш.....	186
Ф.У.Умаров, А.П.Патиллов Фарғона водийсида тарқалган – халқаро қизил рўйхатта (iucn red list) киритилган куруқлик моллюскалари.....	188
Ё.К. Қайумова, Б.М. Шералиев. Сирдарё ҳавасининг юқори оқимида тарқалган <i>dzhumia</i> уруғи вакиллариға оид.....	189
Г.Б.Халимова. Шаҳар муҳитини оптимallasзация қилишда истиқболли ўсимликлар экологияси.....	192
А.Солнжонов, М.Камалова, Т.Сайтиев. Ўсимлик биомассасига кимёвий ишлов бериш ва таҳлил қилиш.....	194
Tog'ayeva H.R., Rahmatova M. J., Abdullayev Sh.V., Hidirova N.K. Perovskia angustifolia o'simligining efir moylari va ekstraktiv moddalarining kimyoviy tarkibi.....	196
G'.U.Siddiqov, U.Sh.Xusanov. Scutellaria microdasys o'simligining fenolli birikmalari.....	197
Sh.V.Abdullayev, I.G'. Xo'jiyev. X.T.Zokirov. Arpa o'simligining kimyoviy tarkibi.....	200
R.S.Dehqonov, Sh.V.Abdullayev, M.Mo'minova. Ra'noguldoshlar oilasiga mansub shaftoli o'simligining kimyoviy tahlili.....	203
Sh. Yakubova. Chuchik suvdan foydalanish muammolari.....	206

4-ШЎЪБА. ФАРҒОНА ВОДИЙСИДА ЭКОТУРИЗМНИНГ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ

Ф.Т.Эгамбердиев, М.М.Маҳмудов. Андижон вилоятида экотуризмни ривожлантиришда биоқўлимий шаронглариғинг аҳамияти.....	208
Тўйғунов Т., Азимов Ж. Зарафшон минлий табииёт боти биохилма-хиллиги ва ундан экотуризмда фойдаланиш.....	213
Д.Р. Қаршиева, С.Х. Тўлибова. Саломатлик ва тўғри овқатланиш кондалари.....	214
О.Т. Абдиева. Шифобахш ўсимликлар– мамлакатнинг табиий бойлиғидир.....	217
Б.Г.Бойбобоев, М.С.Муллабаева, Гуломов Б.А. Туристик савҳатларни ташкил этишнинг ҳусусиятлари.....	219
M.A.Payzullayev, S.S.Tillaxo'jayev. Andijon viloyatida ekoturizmni rivojlantirish masalalari.....	221
Т.Ж. Хашимов. Самарқанд вилоятининг экологик туризм салоҳиятини ривожлантириш бугунги куннинг долзарб масаласи.....	223

5-ШЎЪБА. ТАБИАТДАН ФОЙДАЛАНИШ ВА МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА ЭКОЛОГИК ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ

Ю.Н.Аҳмадалиев, Ҳ.А.Абдулалев. Аҳолининг экологик маданиятини ўрганишга иктимомий-географик ёндашуving зарурати.....	227
Б.Х.Камолон., Ш.Э.Абдихамова. Умумий ўрта таълим мактабларида экологик тарбиянинг иктимомий асослари.....	231

ноёб ўсимлик ва ҳайвонот дунёси, табиий ёдгорликлар мавжуд.

Экотуристларнинг асосий мақсади барча кўринишдаги табиат, яъни ҳайвонот ва ўсимликлар дунёси, маҳаллий аҳолининг яшаш муҳити ва турмуш тарзи билан бевосита танишишдир.

Биз 2018-2020 йиллар тадқиқот-ларимизда Зарафшон табиат миллий боғи экотизимларидан экотуризм мақсадида фойдаланиш йўлга қўйиш бўйича кузатишлар олиб бордик. Зарафшон табиат миллий боғи ҳудудда қуйдагилардан

экотуризмда фойдаланишни тавсия этамиз: 1. Ўсимлик дунёсидан экотуризмда фойдаланиш. 2. Ҳайвонот олаmidан экотуризмда фойдаланиш. 3. Дарё соҳилидаги сув экотизимларидан экотуризмда фойдаланиш. 4. Миллий боғ ҳудудидagi тукай экотизимларидан экотуризмда фойдаланиш бўйича тавсиялар ишлаб чиқдик. Зарафшон миллий боғи тукай экотизимларини сақлаб қолтириш ва муҳофаза қилишда аҳамияти катта.

Адабиётлар.

1. В.П. Лим Кўрикхоналар ва миллий боғлар Тошкент CHINOR ENK, 2010.-128 б.
2. Красная книга Узбекской Редкие и находящиеся под угрозой исчезновения виды животных и растений. Т. II. Позвоночные животные. Глав. Ред. Садыков А.С. – Ташкент: Фан, 2219.-128 с.
3. Мирзаев У. Т. Амударё гулбалчилигининг экологиясига доир // Зарафшон vodiёси табиатининг муҳофазаси ва экологик муаммолари.- Самарқанд , 1994.-38-39 б.
4. Омонов А. , Мирзаев У. Ўзбекистон баландлари. – Тошкент: Фан, 1993.-1-28 б.
5. Лим В.П. О размножении Бухарского оленя // Экология, охрана и акклиматизация позвоночных в Узбекистане.- Ташкент: ФАН, 1986.- С. 102-106.
6. Черногаев Е.А., Какмонов Б.К., Савин О.В., Погребнюк А.Д., Аромов Б. Современное состояние и численность животных в заповедниках Узбекистана // Труды заповедников Узбекистана.-Ташкент: ФАН, 1996.- Вып.1.- С. 23-34.

САЛОМАТЛИК ВА ТЎҒРИ ОВҚАТЛАНИШ ҚОНДАЛАРИ

Д.Р. Қариева, С.Х. Талибова

Бухоро давлат университети

Юрт равнақида ёшларнинг ўрни бекибдир. Бунинг учун ёшларни тўғри тарбиялаш, уларни саломатлигини таъминлаш муҳим аҳамият касб этади. Республикаmизда ёшларни саломатлигини таъминлаш ва уларда соғлом турмуш тарзини шакллантириш учун бир қатор ишлар амалга оширилмоқда[1].

Саломатлик- одамнинг жисмоний, ақлий-руҳий ва маънавий хусусиятларининг йиғиндисидан иборат бўлиб, кишини узоқ умр кўриши, меҳнат унумдорлиги, ақли онда яратиш, болаларнинг соғлом туғилиши ва уларни баркамол қилиб тарбиялашнинг асоси ҳисобланади. Инсон организмнинг соғлом бўлишида унинг тўғри овқатланиши муҳим ўрни тутади. Илмий изланишлар шунини кўрсатадики, организмнинг нормал ҳаёт кечиришида истеъмол қилинадиган овқат

моддаларининг сифати, уларнинг бир-бирига нисбати энергетик қувватларини комплекс ҳолда ҳисобга олишнинг аҳамияти катта. Шунингдек, агарда одам бутунлай оч қолса организм вақтинча яшар ва бунда у ўз ички захираси ҳисобига яшашини экспериментларда тасдиқланган. Бундай овқатланишни эндоген овқатланиш дейилади [3].

Овқат моддаларининг бир кеча-кундузлик захираси- қуввати одамнинг ёши, жинси, меҳнат фаолияти ва унинг турмуш тарзига кўра тахминан 1700-5000 ккал ва undan ортик бўлиши мумкин. Овқат моддаларининг турларига қараб оксиллар, ёғлар, карбонсувлар ва бошқалар тафовут этилади.

Одам танасининг 20% ва ҳужайраларнинг қуруқ юсми оксиллардан иборат. Шунинг учун уларни кундулик

овқат воситалари орқали қабул қилиниши лозим. Маълумки, оксиллар аминокислоталардан ташкил топади. 20 ва ундан ортиқ аминокислоталардан 10 таси алмаштириб бўлмайдиган ҳисобланади. Масалан: триптофан, лизин, метионин, лейцин, изолейцин, валин, фенилаланин, треонин, гистидин, аргинин. Гистидин ва аргинин айниқса болаларда чакалоқларда алмаштириб бўлмайдиган ҳисобланади. Оксиллар ўзининг биологик қиймати билан бир-биридан фарқ қилади ва у алмаштириб бўлмайдиганларнинг борлиги, ўзаро нисбати ҳазм бўлишлиги кабилар билан ажралади. Масалан, сут, тухум, гўшт, жигардагиси (алмаштириб бўлмайдиганларнинг кўпчилиги) кабилар меъда-ичакларда деярли 97% яхши ҳазм бўлади. Ўсимликлардагиси камроқ - 83-85% ҳазм бўлади. Чунки уларда балласт моддалар мавжуд. Нўхот, лавида 24-45%, писта, ёнғокда 20% оксил бор. Оксилларга бўлган талаб жинс, ёш, бажариладиган ишларнинг тури, ирқий ҳусусиоти ва яшаётган ўлкаларига қараб ҳар хил бўлади. Масалан, бизларда тинч ҳолатдаги одамлар учун норма ҳар бир килограмм массаси учун 1 граммдан камроқ бўлса, болалар ва оғир иш бажарувчилар учун 1,5-4 г/кг ҳисобланади.

Карбонсувлар- овқат моддалари таркибида моносакхаридлар (глюкоза, фруктоза), олигосакхаридлар (сахароза, лактоза), полисакхаридлар (крахмал, гликоген, клетчатка, пектинлар) бор. Улар одам учун асосий энергетик манба ҳисобланади. Оксидланганида организмда 1 гр.дан 4,4 ккал ҳосил бўлади. Овқат моддалари калорияси бўйича 60% атрофида бўлиши керак. Ўсимликлардаги ҳазм бўлмайдиган целлюлозанинг аҳамияти катта. У йўгон ичакда холестериннинг чиқиб кетишини таъминлайди, захарли моддаларни ўзига сингдириб олади (адсорбция), перистальтикани яхшилади. Катталар учун балласт моддаларга талаб 25 г/сутка ҳисобланади.

Ёғлар глицерин ва юқори мой кислоталарининг эфирини ҳисобланади. Улар 2 га бўлинади - тўйинган ва тўйинмаган ёғ кислоталари. Тўйинган ёғ кислоталари

хайвонот маҳсулотларида (50%), ўсимликларда эса сузук ёғларда, айниқса писта, жўҳори, зигир, зайтунда кўплаб учрайди (80-90%). Ёғ ва ёғсимон моддалар ҳужайра мембранаси, нерв толалари қобити таркибида бўлади ва ёғ кислоталар, гормонлар, витаминларнинг синтезлавишида қатнашади. Организмда ёғларнинг тўпланиши энергетик захира ҳисобланади. Катта кишилар учун бир кеча-кундуз 80-100 граммгача ёғ истеъмол қилишлик тавсия этилади ва у 30-35% энергияни таъминлайди. Юқори молекулали тўйинмаган ёғ кислоталари атеросклерозни олдини олади, организмни юқумли касалликларга қаршилигини оширади. Ёғларнинг овқатлиқ қиймати таркибида тўйинмаган ёғ кислоталари, А, Е, Д витаминларини борлиги, ҳазм бўлишлиги ва сўрилишини аниқлашлик билан баҳоланади.

Ўзбекистон Республикаси аҳолига тиббий ёрдам кўрсатиш ва соғлиқни сақлаш энг муҳим вазифалардан бири ҳисобланади. Соғлом авлодни вояга етказишда шахснинг ҳар томонлама камол топишига катта аҳамият берилмоқда[2].

Овқатланишда қуйидагиларга қатъий риоя қилиш лозим:

1. Рационал овқатланишнинг аҳамияти. Одам соғлом ва бақувват бўлишида, организмнинг нормал ўсиши ва ривожланиши, иш қобилиятининг яхши бўлишида рационал (тўғри) овқатланишнинг аҳамияти катта. Овқат моддалари организмда 2 та муҳим вазифани бажаради: Энергетик- яъни овқат моддалари организмда-ҳужайра ва тўқималарда кислород орқали оксидланиб энергия ҳосил қилади ва у ҳужайра тўқима ва органларнинг нормал ишлани, тана ҳароратининг доимийлигини таъминлаши, одамнинг ҳаракатланиши, иш бажарилиши учун сарфланади. Пластик функцияси эса оксиллар қурувчи материал сифатида ҳужайра ва тўқималарнинг таркибий қисмига қиради, яъни эскирган ҳужайра ўрнига янгиларининг пайдо бўлиши ва кўпайишини таъминлайди.

2. Рационал овқатланиш принциплари. Рационал овқатланишнинг асосида 3

хил принциплар мавжуд: биринчиси - миқдор принциплари суткалик овуқатланишда организмда ҳосил бўладиган энергиянинг миқдори, сарф бўладиган энергияга тенг бўлиши керак. Иккинчиси - суткалик овуқат таркибидаги оқсиллар, ёғлар, карбон-сувлар, минерал тузлар, сув, витаминларнинг миқдори организмнинг шу моддаларга бўлган эҳтиёжини қондириши керак.

3. Овуқатланиш тартиби (режими). Бунда суткалик овуқат миқдори 4 қисмга бўлинади. Масалан, мактаб ўқувчиларининг овуқатланиш қуйидагича таркиби бўлиши керак. Яъни эрталабки нонушанинг калорияси 25-30%, тушлик - 35-40%, кечкиси 15-20% бўлиши лозим. Булардан ташқари кўшимча овуқатланиш суткалик овуқатланишнинг 10-15%ни ташкил қилиши керак.

4. Овуқат рационининг сифати. Овуқат рационининг сифат жиҳатидан қимматли бўлиши, яъни, барча озиқ-овуқат моддаларининг зарур миқдорда бўлиши, таркибида оқсиллар, углеводлар, ёғлар, витаминлар, минерал моддалар бор бўлган овуқат маҳсулотлар қабул қилиниши лозим[4].

Овуқатланишнинг олтин қоидалари:

- Оқилона овуқатланиш тўғрисидаги адабиётларни кўпроқ ўқиш орқали бу борадаги билим, малака ва кўникмаларингизни ошириб бориш.
- Агар бирон-бир касалликни бошингиздан кечирсангиз ёки қандайдир сурункали касалликларингиз бўлса, овуқатланиш таркибини белгилаб олиш учун, албатта врач маслаҳатини олинг.
- Овуқат турларини танлашда биринчи навбатда ўз соғлигингизни эътиборга олинг.
- Доймий ва узок вақт бир хил турдаги овуқат маҳсулотларини истеъмол қилишдан сақланиш.
- Ҳар доим ўз вақтида овуқатланиш зарур.
- Овуқат маҳсулотларида зарур овуқат моддалари бир-бирига нисбатан

мувозанатланган ҳолда бўлиши керак (оқсиллар, ёғлар, карбон сувлар).

- Истеъмол қилинаётган овуқат маҳсулотлари тоза, муддати ўтмаган ва етарли даражада техник қайта ишловдан ўтган бўлиши керак.

- Доймо яхши қайфиятда нигаҳа билан овуқатланиш тавсия этилади.

- Овуқат маҳсулотларининг ташқи кўриниши чиройли бўлиши, унинг ранги, ҳиди, кўриниши одам нигаҳасини очиниш керак. Овуқатланаётганда иложи бўлса, яхши воқеа ва ҳодисалар тўғрисида фикрлаш ёки гаплашиш зарур.

- Доймий равишда юқори калорияли ёғли овуқат маҳсулотларини истеъмол қилишдан сақланиш керак.

- Истеъмол қилинаётган овуқат маҳсулотининг ҳарорати метёбда бўлиши лозим, ўта иссиқ ва совуқ ҳолда истеъмол қилиш организм учун зарар ҳисобланади.

- Истеъмол қилинган овуқат организмда похушлик келтириб чиқарса, кўнгил айиниш, қусиш, оғриқ ёки бошқа белгилар пайдо бўлса, албатта, биринчи навбатда врачга мурожаат қилиш зарур ва кейинги овуқатланиш тартиби тўғрисида маслаҳатлар олиш керак бўлади.

Хулоса қилиб шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, рационал овуқатланиш (рационал – оқилона, мақсадга мувофиқ) организмнинг қувват сарфини тўлдирини, ҳамда инсоннинг ҳаёти ва фаолияти учун зарур бўлган витаминлар, микроэлементларни қамраб олган, таркиби ва миқдори жиҳатдан организмнинг имкониятларига мос келадиган овуқат билан овуқатланишдир. Айтиш жоизки, ҳар қандай инсон янаш тарзи, миллий урф одати, муҳити, иқлими, янаш шароити, имконияти ва бошқаларни ҳисобга олган ҳолда ўз овуқатланиш тартибини ҳал қилиши лозим. Юқоридаги илмий асосланган маълумотларга қатъиян риоя қилишлик ва амалда бажарилишлик соғ-саломат бўлишлик ва барақали умр кўришликнинг гаровидир.

Адабиётлар

1. Қаршиева Д.Р. "Оилада соғлом турмуш тарзини таъкил этиш масалалари" тўғрисидаги илмий-амалий конференция 2016 й 425 б
2. Қаршиева Д.Р, Толибова З.Х "Жароҳатланган ва бемор болаларни парварishi қилиш" халқар илмий журнал №4,2 (115) 2019й 229 б
3. Толибова З.Х "Соғлом турмуш тарзи ва зарарли оdatлар" тўғрисидаги илмий-амалий анжуман 2018 й 73 б
4. Турсунов Б.С, Собиров Б.У, Муслимов М.М, Аллаёров Я.Н "Шахсий гигиена ва оқилона овқатланиш маданияти" Абу Али ибн Сино номидagi Тиббиёт нашриёти, Тошкент 2004 й 16 б
5. Абу Али Ибн Сино асарларида маънавий-ахлоқий тарбия масалалари ва инсон камолоти-Тиббиётда янги кун 1 (29) 2020Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал- Мардонова С.М, Рахматов Н.Н (Бух ДТИ)
6. Printing and technical properties of the cotton fabrics printed by thickening polymer composition- Austrian journal of technical and natural sciences # 11-12 2019- Marдонova С.М, Мажидов А.А, Муратова Г. С.
7. TJE - Tematics journal of Education ISSN 2249-9822 Vol-6-Issue-1- February -2021 <http://thematicsjournals.in> UIF 2020= 7.528 IFS 2020= 7.433- THE INFLUENCE OF BAD HABITS ON THE HUMAN BODY- Мардонova С.М.
8. The Role Of Human Healthy And Safe Lifestyle In the Period of Global Pandemic- Covid 19-Ochilova N.R., Tolibova Z.H., Karshiyeva D.R.-78 б
9. Г.С.Муратова, Д.Р.Қаршиева "Шифобахш ўсимликларининг инсон организмидagi ўрни" – Биология ва тиббиёт муаммолари №6 (124) 2020.- 256
10. Ё.Д.Холов, З.Х.Толибова, Д.Р.Қаршиева "Юқори нафас йўллари касалликларининг халқ табиобати ёрдамида даволаш" – Биология ва тиббиёт муаммолари №6 (124) 2020.- 279 б
11. Қаршиева Д.Р, Толибова З.Х "Жароҳатланган ва бемор болаларни парварishi қилиш" – Биология ва тиббиёт муаммолари №4,2 (115) 2019.- 229 б
12. "Хаёт фаолияти хавфсизлиги" дарслик- Г.Й.Ёрматов, О.Р.Юлдашев, А.Л.Ҳамраева.- 170 б
13. The factors that influence begetting desertification process Anvarova Zebo Mussoyevna,Shodiyeva Nigora South Asian journal of marketing and management research Vol. 10, Issue 11, November 2020
14. Some theoretical issues of social geographical research, Anvarova Zebo Mussoyevna, Shodiyeva Nigora ASIA LIFE SCIENCES 1(1):1-10,2020

ШИФОБАХШ ЎСИМЛИКЛАР- МАМЛАКАТНИНГ ТАБИИЙ БОЙЛИГИДИР

О.Т. Абдиева

Наманган давлат университети

Ҳозирги вақтда дори-дармон ишлаб чиқариш тармоғининг доривор воситаларин табиийлаштириш ва доривор ўсимликлар хом-ашёсига бўлган эҳтиёжни қондириш долzarб вазифалардан биридир. Бутунжаҳон Соғлиқни Сақлаш ташкилотининг маълумотларига кўра, мавжуд дори-дармонларнинг 60% ни доривор ўсимликлар хом ашёларидан олинган препаратлар ташкил этади. Жаннатмақом юртимиз доривор ўсимликларга бой. Табиатимиздаги маҳаллий

флорасига мансуб 4,3 мингдан ортиқ ўсимликларнинг 750 тури доривор ҳисобланиб, улардан 112 тури илмий тиббиётда фойдаланиш учун рўйхатга олинган, шундан 70 тури фармацевтика саноатида фaол қўлланиб келинмоқда.

Республикада сўнгги йилларда доривор ўсимликларни муҳофиза қилиш, табиий ресурслардан оқилона фойдаланиш, доривор ўсимликлар етиштириладиган плантациялар ташкил этиш ва уларни қайта ишлаш борасида изчил ислохотлар амалга